

ANNIE BESANT
VÁLTOZÓ KEDÉLYHANGULATAINKRÓL
Megjelent a Teozófia – a Magyar Teozófiai Társulat Lapja –
1912. október 1-jei számában
Stilizálta: N.A.

Kant az emberi lélek három alapfunkciójaként állítja az akarást, a megismerést és az érzést.

E három közül az akarás a legfelsőbb aktivitást kiváltó funkció, melyet azonban befolyásol a megismerés, vagyis a gondolatvilágba tartozó értelmi, továbbá a kedélyvilágba tartozó érzelmi tényezők is. Míg az akarás lényegében tisztán *aktív* funkció, mely minden passzivitást kizár, addig a megismerés történhet vagy képzetek tudomásul vétele által, melyeket sokszor válogatás nélkül, engedve minden felénk tartó idegen gondolatképnek, vagyis merőben passzív módon viselkedve ismerettárunkba felvesszünk, amikor is megismerésünk regisztráló munkából áll.

Megismerésünk akkor válik aktívvá, pozitívvá, ha logikai műveletek, eszmetársítás és más, de akaratunk befolyása alatt működő ténykedés által feldolgozzuk a nyert benyomásokat.

Az érzést mindig külső behatások váltják ki, aktív jellege nincsen. Senki sem mondja készítő ok nélkül: most víg leszek, haragszom, stb. Ha érzésünk, kedélyünk bármi módon megnyilatkozik, az mindig csak *válasz, reakció* valami külső hatásra.

Érzéseink székhelye érzelmi világunkban, kedélyünkben van, innen fakad. Az indulatok, mint a harag, szeretet, öröm, bú, bánat, vígság stb. gyors lefolyást mutató, fellobbanás jellegű kedélymozgások, melyek erősebb intenzitással lépnek fel, és valami külső, könnyen kipuhatható okra vezethetők vissza.

A hangulatok, melyek lassúbb lefolyásúak, nem olyan intenzívek, keletkezésük oka nem mindig állapítható meg olyan egyszerűen. Ilyenek a levertség, jókedv, egykedvőség, szeszélyesség.

Tudásunk kibővítésénél, gyarapításánál, valamint akkor is, ha érzelmeinket mélyíteni, érzeinket finomítani akarjuk, nagy akadály gördül elénk. Ez az akadály önmagunkban rejtőzik, s nem más, mint változékony jellemünk, álhatatlanságunk, az, amit másképpen változó hangulatnak is szoktunk nevezni. E hangulatok befolyásolják ítéletünket máskülönben teljesen ismert dolgokkal szemben is. Jó kedélyhangulatban számunkra minden szép. Ilyenkor mindent megaranyozva látunk, miként a nap sugarai szép májusi napon megaranyozzák a tájéket. Rossz hangulatban a szépet is csúnyának látjuk, a jót rossznak, mert beborult számunkra a világ. Kedélyvilágunk mélyéből törnek elő ama fátyolszerű képzetek, amelyek lelkünkbe napsugarat vetítenek, vagy esetleg ködbe borítják értelmünk látóhatárát is.

Néha kedvünk van dolgozni, és akkor felfogásunk gyors és könnyű, máskor lusták vagyunk, és akkor semmi sem megy a fejünkbe. Valójában azonban nem értelmünkben van a különbség a két esetben, hanem csakis a kedély, az indulat okozta hangulat befolyásol bennünket.

Ha foglalkozni akarunk ezekkel a hangulatokkal, melyeknek oly nagy hatásuk van ránk, azok eredetét, keletkezésük okait érzelmi világunk mélyében keressük, hogy módot találjunk, miképpen lehet azokkal elbánni, rajtuk uralkodni.

Tekintsük egymás mellé állítva a borús és napsugaras hangulatokat. Mind a kettő hangulat, sőt mindig párosával járnak, mert hiszen ezek az ellentétek ikrek.

Figyeljük meg magunkat, amint szomorúságba merülünk; viszont felvidulunk, ha felénk közeledik az örömet, boldogságot ígérő pillanat. Amilyen mélyre sűjt az egyik, olyan magasra emel a másik. Csak az, aki ismeri a kétségbeesést, ismerheti a boldogságot is. És amilyen magasra száll fel valaki örömében, oly mélyre süllyed bánatában. Emlékeztet ez a

folyamat az inga mozgására. Akinek kedélyingája nagyot leng jobbra, ugyan azé nagyot leng balra is. Nekünk, a nyugati világ népeinek kedélyingája gyorsan jár, és nagyot leng, de amint Kelet felé haladunk, egyre kevésbé változnak a kedélyhangulatok, és majdnem eltűnnek, azaz észrevétlenné válnak a mi számunkra, kik hozzá vagyunk szokva a nyugati népek gyors hangulatváltozásaihoz.

Indiában időzésem alkalmával ezt gyakran tapasztaltam. Észrevettem saját magamon, hogy csak folytonos küzdelem árán tudtam elérni azt a kedélynyugalmat, mely ott úgy látszik természetes tulajdonsága minden művelt indiainak. Ez a lélekegyensúly, ez a kedélynyugodtság igen nagy előny. Megvéd attól, hogy a körülmények hol egyik, hol másik irányba tereljenek bennünket. Ha az indiai egyszer bizonyos eszméért lelkesedik, úgy annak híve is fog maradni. A mi hűségünket hangulataink befolyásolják, ezek pedig nemcsak valamely eszme iránt való magatartásunkat változtatják, de gyakran azt is okozzák, hogy elcseréljük ideáljainkat.

Legkönnyebben az idegek okoznak hangulatváltozást nálunk. Azoknak, akik be akarnak pillantani saját természetük rejtélyébe, külön kell választaniuk az idegesség okozta hangulatokat azoktól, melyek más, mélyebb okokra vezethetők vissza. Az idegességet egészséges ember leküzdheti, ha józanésszel tud gondolkodni, és némi önfegyelmet gyakorol. Elsősorban ezekkel kell megküzdenünk, és a más okokból eredő hangulatoktól külön kell választanunk ezeket. Ilyen hangulatok, melyek idegállapotunkra vezethetők vissza, pl. ha a rendesnél jobban elfáradunk, vagy ha rövidebb ideig aludtunk, stb.

Az, aki a felelősség, a józanság érzetét magában kifejllesztette, már nem enged ennek a hatásnak. Ésszerű életmóddal testét jó egészségben tartja, ezáltal meg tud felelni kötelezettségének úgy önmaga, mint környezete iránt.

Ámde másképp áll a dolog, ha a test tényleg „kijött” rendes állapotából, és ez által mélyebb visszahatással lehet az idegekre, illetve ezek által hangulatunkra. Csak az, akinek nagyon fegyelmezett akarata van már, lesz képes ezzel az állapottal is megküzdeni.

Mindenekelőtt eldöntendő az a kérdés, vajon idegeink egészségesek-e. Ha egészségesek, úgy erős akarattal győzedelmeskedhetünk még ebben az esetben is, de aligha fog ez sikerülni, még nagy erőfeszítés mellett sem, abban az esetben, ha idegrendszerünk túl van erőltetve. És mivel ez a túlerőltetés idézheti elő számunkra a veszélyt, ha új feladat előtt állunk, meg kell fontolnunk, vajon képesek leszünk-e annak elvégzésére? Nem az a fontos, hogy mennyit végzünk, hanem hogy mennyit vagyunk képesek *megerőltetés nélkül* végezni. Itt van helye a józan megfontolásnak, mert ami az egyiknek még könnyű, az alatt a másik már leroskad. A bölcs ember mindig összeméri az iránta támasztott követelményeket munkaképességével. Csak annyit végez, amennyit bír, és nem törődik azzal, hogy ki és hányan lesznek elégedetlenek.

Ez az egyedüli út, melyet ésszerűen követhetünk, nem szabad többet tennünk, mint amennyit a kötelesség számunkra kiszab, és aki ennél többet tesz, az oktanul cselekszik. Mindenkinek ki van jelölve az őt megillető munka, és aki ennél többet teljesít, az a más munkáját végzi. Gyakran azt hisszük, hogy ezt vagy azt a munkát nekünk, csakis nekünk kell végeznünk, mert más nem tudná, és ez által magunkat túlerőltetjük. Ez azonban gyakran merőben önhittség. A helyes mértéket be kell tartanunk, különben ártunk magunknak és másokat is megakadályozunk abban, hogy a nekik szánt munkát elvégezzék és előbbre haladjanak. Ha más munkáját mi végezzük, megfosztjuk az illetőt a haladás lehetőségétől. Megerőltetés folytán tehát idegeinket túlfeszíteni úgy saját, mint mások szempontjából egyaránt helytelen.

Térjünk most át a hangulatok más nemére, melyek gyakran igen lesújtó benyomást okoznak. Ilyenek azok a hangulatok, melyek érzékeink finomodása folytán következnek be, és a fizikai sík felett levő behatásoknak tulajdoníthatók. Különösen akkor állnak elő, ha még nem vagyunk elég fejlettek arra, hogy megismerjük e hatások valódi lényegét.

Asztráltestünk fejlesztésével az nemcsak több behatást képes felvenni az asztrál-világból, hanem azokból többet is közöl a fizikai testtel. Néha nyomasztó hangulat vesz erőt rajtunk, és nem tudjuk okát. Legtöbbször ennek előidézője valamely asztrál-világbeli árnykép, melyhez csak annyi közünk van, mint pl. a folyónak a felhőhöz, amely benne tükröződik.

Sokszor felénk tartanak ilyen asztrál felhők, mert valaki, aki szívünkhöz közel áll, szenved, vagy valamely bennünket fenyegető baleset előre veti árnyékát. Megérezzük ezt előre, mint mondjuk: *előérzetünk* van.

Abban az arányban, amint embertársaink iránt való együttérzésünk fejlődik, sejtjük azt is, hogy közelünkben valakit nyomorúság bánt, vagy gond gyötör. Minél magasabb valakinek a pszichikai fejlettsége, annál inkább érintik őt ilyen áramlatok. Milyen lehangoltság fogja el azok kedélyét, akik nemzetükkel igen élénken éreznek, ha népüket balszerencse sújtja. Gondoljuk meg, mit érezhetett Tolsztoj, de Witte, Trubetzkoy az oroszországi zavargások és háborúskodások idején! ...

Kérdés, mit tehetünk ilyenfajta hangulatok ellen. Szem előtt kell természetesen tartanunk, hogy minden, ami történik, megdönthetetlen törvény alapján megy végbe, mely a legjobbat célozza. E törvény hatása alatt történik az is, hogy ilyen lesújtó érzet ébred szívünkben. E törvényben feltétlenül megbízhatunk, és ez a bizalom bátorságot kell, hogy öntsön belénk mindenféle viszontagsággal szemben, amint szembenézünk olyan sorscsapásokkal, melyek rendeltetését megértjük, és amelyeket szívesen átélünk, mert tudjuk, hogy javunkra vannak.

Sohase hátráljunk meg bizonytalan érzések elől. Irtsuk ki a félelmet szívünkből és keltsük fel lelkünkben azt a rendíthetetlen bizalomból fakadó nyugodtságot, mely tulajdonsága mindazoknak, kiknek lelke a kozmikus Világszellemmel harmóniába jutva annak tulajdonságaiban osztozik. Erről a szellemről mondja a Kelet egyik szent könyve: „Brahman nem ismeri a félelmet.” A félelem kiküszöbölése természetünkből igen kívánatos, és egyike a legjobb dolgoknak, amelyre törekedhetünk. Tudjuk nagyon jól, hogy az élet hol borús, hol napsütötte eget varázsol fölénk, majd csalódást, majd sikert hoz. Mindezt át kell élnünk, és jó annak, aki ezeket a kívülről jövő hatásokat tényleg *külsőknek* ismeri fel, aki nem enged teret szívében a búnak, ha csalódás érte, és nyugodt lelkű marad a taps és siker közepette. Mi sem zavarja kedélyét, hasonlóan a tengerszem kristálytisztá, mélységes tükréhez, mely mindenről képet ad, de az csak kép marad.

Ha kedélyünk ilyen, úgy az asztrál-világ ködös, borús felhőit csak, mint képet tükrözi vissza, nyugalunkat nem zavarhatja. Mindazok, akik annyira vágyakoznak felsőbbrendű érzékenység után, és benső pszichikai tehetségüket fejleszteni igyekeznek, fontolják meg, hogyha olyan könnyen rájuk borul egy ilyen nyomasztó hangulat, vajon képesek lesznek-e szembenézni e lidércnyomás okozójával, képesek lesznek-e tovább élni mindennapi életüket, ha tényleg látják az eseményeket, melyeknek merő árnya is annyira lesújtotta, lehangolta kedélyüket.

Ha még nem vagyunk túl a jelzett fokon, ha kedélyünket érzelmvilágunk minden fellege bántja, ha nem áll szilárd sziklaként bizalmunk az örök törvényben, úgy jobb, ha nem lebbentjük fel a fátyolt, mely gyenge lelki szemeinket védi. Ha feltárulna előttünk a nagy élet változatossága, melynek árnya is már félelembe ejt, és melynek fel nem fogható gyönyöre, bája lelkünknek szárnyakat ad, de békét, megnyugvást nem hoz; akkor nem volna számunkra sem nyugalom, sem pihenés többé.

Térjünk most egy ránk nézve különösen fontos hangulat vizsgálatára. Miért tűnnek nekünk a teozófiai tanítások olyan magaszosaknak, hogy életünknek értéket, létünknek értelmet adnak, majd máskor ismét - ha őszinték akarunk lenni - nem elégítenek ki, sőt behatásuktól szabadulni szeretnénk. Ne ütközzünk meg a kissé rideg szavakon, sokan közülünk ezt akárhányszor átérték. Ha elfog e kellemetlen, kétséget hozó hangulat, úgy rémlik, mintha nem előre, de-visszafelé haladnánk, s hogy valami igen nagy tévedés áldozatai

lettünk. Később azonban belátjuk, hogy mindez nem áll, sőt világossá válik előttünk, hogy közöny-érzetünk, *vagy* az ideálunkban való kétkedés tulajdonképpen nem is valami nagy jelentőségű. Mert nem az a fontos és lényeges, hogy mi ilyenkor mit érzünk, hanem az, hogy ilyen hangulat befolyása alatt mit cselekszünk. Ez lesz azután valódi próbaköve lelkesedésünk mélységének és valódiságának.

Vajon egyformán cselekszünk-e, ha valami iránt érdeklődünk, vagy ha érdeklődésünk már teljesen megszűnt? Tudunk-e egy eszme szolgálatában olyan erélyesen, akkora odaadással működni, ha ez az eszme nem tűnik fel előttünk a maga teljességében, ha annak csak ködös képét látjuk, nemrégiben azonban lelkesítő, lényünket átvilágító vezércsillag volt. Ha azt találjuk, hogy a homály, a köd dacára az eszmény még mindig él lelkünkben, akkor odaadásunk az eszmény iránt teljes és valódi, ha pedig még nem tudunk lelkesedni, akkor még nem ismertük fel kellő teljességében az ideált. Erre kell tehát újra és fokozott erővel törekednünk. A hangulatváltozás, melyről az imént szóltam, igen gyakori és rendszerint kísért, míg csak a fejlődés igen magas fokát el nem értük. Csakugyan alig tudnám megmondani, milyen magasra kell felemelkednünk, hogy azokon a kedélyállapotokon, melyeken belül eszményünk iránt ilyen változó érzések lehetségesek, túltehesük magunkat.

Hogyan kell ilyen hangulatokkal szemben viselkednünk? Elsősorban emlékezzünk meg arról a törvényről, amely az Ósi bölcsesség tanításaiban, a „*Ritmus törvénye*” cím alatt fordul elő, és amely egyik alapvető tétele e tanoknak. Hogyan lehet a ritmus törvényét ez esetben alkalmazni? A hangulatváltozás, melyet, mint lelkesedést, vagy mint közönyt ismerünk fel, nem más, mint ritmus, a periodicitás törvényének megnyilatkozása. Kedély-életünk, sőt intellektuális életünk is alá van vetve ilyen változásoknak. Mint a nap és éj, úgy köszöntenek be, és szükségesek is, mint amazok. Milyen volna életünk, ha sem nappal, sem éjszaka nem volna, hanem e helyett szürkesség és szüntelen homály. A bölcs arra törekszik, hogy éjjelét a nappal munkájával felderítse, és a napnak az éjjel gondolata által nyugalmat adjon. Olyan kedélyállapotba jut ez által, amelyet felsőbbrendű közönynek, lelki egyensúlynak nevezünk, és melyet minden körülmény között fenn tud tartani. Nem úgy kell ezt érteni, mintha a nap és éj nála megszűnnének egymást követni, nem úgy, mintha a sötétség és a világosság változását lelke észre nem venné, hanem úgy, hogy lelke megismerve azokat, érzi, hogy azok rajta *kívül* vannak. Meg nem rendítik, csupán olyan tapasztalatokhoz juttatják, melyekre szüksége van, de amelyek nyugalma meg nem zavarhatják.

Ha a hatás és ellenhatás törvényének működését felismertük, be fogjuk látni, hogy e változásoknak *be kell* állniuk. És ha ránk talál az ideálunk iránt való közömbösség hangulata, mondjuk el magunkban nyugodtan: *egy ideig lelkesedtem, mi sem természetesebb, hogy most egy ideig közömbösséget érzek*. Ha eljutunk oda, hogy ezt benső meggyőződésből mondhatjuk és gondolhatjuk, akkor lelkünk sötétsége egyszeriben csökken. Jelen lesz ugyan továbbra is, de nem bennünk, hanem különválva tőlünk. Mint külső dolgot fogjuk szemügyre venni, mely nem képes behatolni lelkünk mélyebb rétegeibe. Belátjuk, hogy ez valami alantasabb, ami csakis asztrál-testünkkel léphet közelebbi kapcsolatba. A *Ritmus* törvényének működését tapasztaljuk, s felismerjük egyszersmind célszerűségét, mert egyedül ennél fogva látjuk a nappalt akkor, amikor sötétség borít bennünket, és ezáltal emlékezünk meg a sötétségről akkor, mikor nappali fény árad lelkünkben. Sokan vannak, akik nem szeretnek a sötétségre gondolni akkor, mikor a fényben úsznak, de aki ura akar lenni mindkettőnek, annak mindkettőre kell gondolnia. Ne engedjük túlaradni sem a bűt, sem az örömet. Az örömmel teli hangulat még veszélyesebb, mint a búslakodás, mert többnyire ilyenkor követünk el olyan dolgokat, amelyeket később meg kell bánnunk, és ilyenkor veszítjük el azt az óvatosságot, amelyet a sötétség okozta hangulat magával hoz. Az ör mindig kevésbé gondos nappal, mint éjjel, és éppen azért könnyebben megtéveszthető. Tanuljunk meg tehát a ritmus törvényét megérteni, mert csak ez által lehetünk mesterei változó hangulatainknak.

A következő lépés, melyet tennünk kell, az intellektualitás, a megfontolás mezejére tartozik. Határozottan meg kell ismernünk, elemeznünk, tanulmányoznunk az eszményt, melyet, mint az örök bölcsességet, örök igazságot ismertünk fel, és melyet éppen ezért ideálul választottunk. Amit szépnek találtunk egykor, az mindig is *szép* marad, még akkor is, ha bája ránk nézve talán e pillanatban megszűnt. Ami igazán szép, s amit mi valamikor annak ismertünk, nem szűnik meg szép lenni akkor sem, ha megvakulunk. Megismerésünk, megfontolásunk fényével igyekezzünk bevilágítani a felhőkbe, és akkor észrevesszük, hogy amit egyszer benső sugallatból jónak láttunk, az tényleg jó, tekintet nélkül arra, hogy felhők férköztek közénk. Tegyük úgy, mint a hajós, aki a napot, csillagokat veszi irányítóul akkor, mikor az ég tiszta, de aki tovább hajózik, ha a vezető csillagokat nem is látja, mert ideiglenesen felhők takarják el szemei elől. Ne akkor válasszunk vezércsillagot, mikor lelkünket köd borítja, hanem mikor nyugodt, s annak szépségét, valódiságát teljes fényben ragyogni látjuk. Állapítsuk meg ilyenkor az irányt, melyet változatlanul be akarunk tartani, még akkor is, ha majd felhők borulnak látásunkra, mert tudjuk, hogy csillagunk fénye nem változik, bárhogy takarja is szemeink elől az éjjeli sötétség.

Íme a mód, ahogyan a ritmus törvényét magyarázni és érteni kell. Keressük eszményeinket az ész, az értelem segítségével, és ne kedélyünk változatos érzéseivel, mert amit az ész egyszer helyesnek ismert, azt változó kedélyhangulataink sem fogják befolyásolni. Fontoljuk meg naponta, mi a *valódi*, mi az *örökkévaló*, mi a *változatlan*. Mindezt keressük magunkban, és mindazt, ami változhat, különítsük el, és ha ez sikerül, megtaláljuk a békét, mely minden hangulaton felül áll. Hogy ezt elérhessük, áldozzunk gondolatunkban minden nap reggel legalább egy-két percet, s akkor mondjuk el magunkban: „bennem él a változatlan, az örökkévaló, fel akarok hozzá emelkedni, vele egyesülni”. És ha sikerült öntudatomat felemelni: „én vagyok a változatlan, én vagyok az öröktől való”. Ismételjük ezt, és lassanként ez a gondolat zenévé válik életünkben, zenévé, melyet minden pillanatban hallhatunk, és tényleg hallunk is, ha félre tudunk vonulni a világ zajától és lármájától lelkünk mélyébe. Válgják ez a gondolat lassanként szokásunkká, és ez lesz vezető gondolatunk. El sem képzeljük a hatást, melyet így előidézünk. Csak azok ismerik ezt, akik egyszer, bár csak egy pillanatra is átérezték. A bölcsek mindig tanították, a világ szentírásaiban mindig olvashatjuk, hogy amit az ember gondol, azzá válik, és ez a gondolat valósuljon meg bennünk, mert *ez abszolút igazság*, amely, ha lelkünkben gyökeret ver, meghozza a várva várt békét. Lehetetlenné teszi, hogy rajtunk hangulatok erőt vegyenek, hogy azok bennünket lenyűgözzenek. Nem fogjuk többé majd azt mondani, boldogtalan vagyok, örvendek, vagy búsulok. Ezeket egyszerűen, mint tapasztalatokat, tudomásul vesszük, mert céljuk, hogy rajtuk tanulva, okulva – *fejlődjünk*. Hasznos leckék lesznek ezek számunkra. Mert meg kell ismernünk őket. A fájdalmat meg kell ismernünk, hogy tanuljunk együtt érezni azokkal, akik fájdalmat szenvednek. Azért nem kell és nem szabad, hogy erőt vegyen rajtunk, mert mindaddig, míg rajtunk uralkodik, másokon nem segíthetünk. Tanuljunk érzelmeinken erőt venni, hogy együtt érezhessünk azokkal, akik még nem szabadultak fel, mert csak akkor lehetünk igazán mások segítségére.

És akkor eljutunk abba a lelkiállapotba, melyet a Bhagavad Gitá említ, mint olyan állapotot, mely felül áll az ellentétes kedélyhangulatokon, felül a gunákon, s amelyeken éppen azért képesek vagyunk uralkodni. Ezek azok a hatalmas erők, amelyek által a természet nagy munkáját végzi. Ameddig bennünket ezek mozgatnak, addig rabszolgáik vagyunk, de ha egyszer megtanultunk rajtuk uralkodni, felhasználhatjuk azokat a legszebb, legnemesebb célok elérésére. Így belátjuk, hogy azok a hangulatok, melyek néha olyan kiállhatatlanok, melyek lelkünk békéjét olyan gyakran megzavarják, tulajdonképpen legjobb tanítóink. Ha ezt felismertük, nem fogunk többé hangulataink előtt meghátrálni, mert azok csak addig ellenségeink, amíg le nem győzzük őket. „Le nem igazított alsó-énünk éppen úgy ellenünk áll, mintha ellenségünk volna” – így szól egy ismert és híres mondás. Tényleg mindezek a

viharok és örvények, amelyek alsó-énünkben fellépnek, csak arra valók, hogy azokat átéljük, megismerjük és felhasználjuk. Ellenségeinknek tartjuk őket, pedig legjobb barátaink; mert előmozdítják haladásunkat, és uralomhoz segítenek bennünket. Minél jobban megértjük ezeket a kedélyhangulatokat, mind magunknál, mind másoknál, és minél inkább segítjük azokat, akik szenvednek általuk, annál inkább megszűnik a hangulatok ellenségeskedése velünk szemben, és végre belátjuk, hogy íme barátainkká lettek, és ismét igazza válik majd a mondás, mely szerint: „*csak azt az ellenségünket győztük le igazán, akit sikerült barátunkká tenni.*” Így van ez alsó-énünkre is. De ez igaz a szenvedélyes fellobbanásokra és mindazokra a nehézségekre is, amelyeken keresztül kell mennünk. Szintúgy igaz a kísértésekre és másféle megpróbáltatásokra is. Mint egy nagy sereget, amely utunkat eltorlaszolja és megakadályoz haladásunkban, úgy tekintjük őket kezdetben, de ha majd legyőztük őket, úgy találjuk, hogy élén állunk e nagy seregnek, amely kész magát vezetetni, meghódol parancsainknak, segít bennünket a nagy küzdelemben, és győzelmet vív ki majd a számunkra.

A legnehezebb lecke, melyet meg kell tanulnunk, és melyért voltaképpen életünket éljük, hogy azoknak, akik segíteni akarnak a világon, a világ *alá* kell süllyedniük, hogy így azt vállalkra emeljék. Akik a nap sugarait akarják mások számára elhozni, azoknak túrniük kell az árnyékot, el kell szenvedniük a borút, melyet a felhők okoznak. De a felhők mögött ott lobog az örök világosság lángja, az örök szeretet tüze, hangzik az örök csend néma szózata. Csak azok, akik elég bátrak, hogy a felhők közé menjenek, lelik majd ott azt a fényt, amely a nagy Én-nek megdicsőülése; csak ők látják a lángot, amely bevilágosítja a világot. És ők érezni és tudni fogják, hogy ez a láng bennük ég, és hogy a sötétség és világosság tulajdonképpen egy és ugyanaz. Mindkettő isteni eredetű, és az egyik csak azért van, hogy a másik is lehessen.